

Khuddaka-Nikāya

DE VERZAMELING
VAN KORTE TEKSTEN
VAN DE BOEDDHA

DEEL 3

Verzen van monniken en nonnen

Theragāthā

Therīgāthā

BODHI

[PALI-CANON – DEEL 17]

DE VERZAMELING VAN KORTE TEKSTEN
VAN DE BOEDDHA

Khuddaka-Nikāya

De verzameling van korte teksten
van de Boeddha

THERAGĀTHĀ
THERĪGĀTHĀ

Vertaald uit het Pāli, ingeleid en van aantekeningen voorzien door

Ria Kloppenborg

BODHI

De standaardvertaling van de Pali-Canon in het Nederlands wordt sinds 2019 onder de imprint Bodhi zonder winstogmerk uitgegeven door Stichting Vrienden van het Boeddhisme. De e-boekuitgave van de Khuddaka-Nikaya, waaronder dit deel, is tot stand kunnen komen dankzij legaten en bijdragen van onze vaste donateurs, in het bijzonder die van Rien Peekstok (1942-2020).

© 2021 Stichting Vrienden van het Boeddhisme

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. *No part of this book may be reproduced in any form by print, microfilm or any other means without written permission of the publisher.*

www.vriendenvanboeddhisme.nl
secretariaat@stichtingvnb.nl

ISBN 978 94 9216 623 4 / NUR 739

‘ Niets bezitten, niets wensen, is zich immuun maken voor de slagen van het lot.’

—August Strindberg

Voor Renée’s eenentwintigste verjaardag.

Inhoud

Inleiding

THERAGĀTHĀ

- De serie van één vers
- De serie van twee verzen
- De serie van drie verzen
- De serie van vier verzen
- De serie van vijf verzen
- De serie van zes verzen
- De serie van zeven verzen
- De serie van acht verzen
- De serie van negen verzen
- De serie van tien verzen
- De serie van elf verzen
- De serie van twaalf verzen
- De serie van dertien verzen
- De serie van veertien verzen
- De serie van zestien verzen
- De serie van twintig verzen
- De serie van dertig verzen
- De serie van veertig verzen
- De serie van vijftig verzen
- De serie van zestig verzen
- De grote groep van verzen

THERĪGĀTHĀ

- De serie van één vers
- De serie van twee verzen
- De serie van drie verzen
- De serie van vier verzen
- De serie van vijf verzen
- De serie van zes verzen
- De serie van zeven verzen
- De serie van acht verzen
- De serie van negen verzen
- De serie van elf verzen
- De serie van twaalf verzen
- De serie van zestien verzen
- De serie van twintig verzen
- De serie van dertig verzen
- De serie van veertig verzen
- De grote groep van verzen

Noten

Gebruikte literatuur

Inleiding

De ‘Verzen van de Thera en de Therī’ (Theratherīgāthā) maken deel uit van de Khuddaka Nikāya, de vijfde verzameling van teksten van de Sutta-Piṭaka, de verzameling van leerreden. Volgens de traditie zijn de Pāli canonieke teksten van de Vinaya- (de leefregels voor monniken en nonnen) en de Sutta-Piṭaka op het eerste concilie, kort na het overlijden van de Boeddha, geciteerd. Een eerste vermelding van op schrift stellen dateert uit de eerste eeuw. Daarvóór zou het materiaal van de Pāli canon mondeling zijn overgeleverd. Het lijkt voor de hand te liggen dat tijdens de vijf eeuwen mondelinge overlevering nieuwe ideeën en praktijken de literaire traditie hebben beïnvloed. Daarnaast zullen ook de monnik-redacteuren hun stempel gedrukt hebben op het materiaal. Aan de andere kant is er sprake geweest van grote eerbied voor het ‘boeddha-woord’ (*buddhavacana*), reden om aan te nemen dat ook veel teksten zonder al te veel wijzigingen tot ons zijn gekomen. Een aantal verzen worden dan wel toegeschreven aan een bepaalde thera of therī, maar vormen meer een uitleg van zijn of haar naam. Sommige verzen zijn een soort verzamelingen van verzen die wij elders in de canon of in de thera-therīgāthā aantreffen. Ook herhalingen komen regelmatig voor. De verzen zijn geschreven in verschillende versmaten, hetgeen een bewijs kan zijn voor het feit dat de compilatie van de verzen lange tijd heeft geduurd – volgens het commentaar zo’n drie eeuwen¹. De kwaliteit van de verzen is heel verschillend. Soms zijn het compilaties die weinig samenhang vertonen, terwijl sommige duidelijk literaire composities zijn, zoals bijvoorbeeld de verzen van Ambapālī (therīgāthā 252-271)² en de vele poëtische beschrijvingen van het eenzame leven in het woud in de theragāthā³. Het lijkt er op dat de theragāthā wat slordiger geredigeerd zijn dan de therīgāthā.

De tekst is door de monnik-redacteuren zo geordend, dat hij begint met de meest simpele en korte verklaringen, van slechts één vers en eindigt met de meest uitgewerkte.

Voor deze vertaling heb ik gebruikgemaakt van de Pāli Text Society editie van Hermann Oldenberg en Richard Pischel van de *Thera- and Therī-Gāthā*, in de tweede editie met appendices van K.R. Norman en L. Alsdorf⁴, waarin belangrijke gedeelten van het commentaar (Paramattha Dīpanī, ‘Licht op de hoogste betekenis’) van Dhammapāla⁵ op de verzen zijn opgenomen.

Het commentaar werd waarschijnlijk geschreven in de zesde eeuw, en geeft bij iedere therā en therī een, waarschijnlijk voor een deel fictieve, levensgeschiedenis. Daarbij maakt het commentaar de taak van een vertaler soms eenvoudiger door synoniemen of omschrijvingen te geven en soms fouten in de tekstoverlevering te verhelderen. Aan de andere kant lijkt Dhammapāla er zo nu en dan niet veel van te begrijpen. Een voorbeeld daarvan is zijn commentaar bij therīgāthā vers 216, toegeschreven aan Kisāgotamī. Het vers begint met: ‘Vrouw zijn wordt pijnlijk genoemd door de Leider van mensen die getemd moeten worden’. Dit verwijst naar een uitspraak van de Boeddha in Saṃyutta Nikāya IV, 239, waar hij stelt dat vrouwen vijf extra vormen van lijden ervaren, te weten menstruatie, zwangerschap, bevalling, ondergeschikt zijn aan een man en onderworpen zijn aan een schoonfamilie. Dhammapāla wist ergens nog wel dat het een opsomming betrof, maar komt zelf met drie redenen, waarom vrouw zijn pijnlijk is (Thīg.A. 178): ‘[...] het betekent onberekenbaar zijn (!), een foetus dragen en het feit dat ze altijd afhankelijk zijn van iemand anders’; aldus de zesde-eeuwse geleerde monnik.

Er zijn uiteraard eerder vertalingen gemaakt van de therā-therīgāthā. Ik heb die van K.R. Norman en van Mrs. C.A.F. Rhys Davids (voor wat de therī’s betreft) naast mijn vertaling gelegd⁶. Norman vertaalt nogal star, en het lijkt er soms op dat hij zich bepaalde situaties niet duidelijk voor ogen kan stellen. In die gevallen steunt hij op het commentaar van Dhammapāla. Rhys Davids heeft een vrije, romantische vertaling gemaakt, met veel mooie Oudengelse uitdrukkingen.

De Theragāthā omvatten 1279 verzen, toegeschreven aan ervaren en bevrijde mannelijke religieuzen, in totaal 264 therā's. In tegenstelling tot de uitspraken van de therī's komen wij in de beschrijvingen van de therā's vrijwel niets te weten over hun voorgeschiedenis, hoe zij leefden voordat zij intraden in de boeddhistische gemeenschap en wat hun motieven daarvoor waren. Er wordt veel gesproken over de praktijk van het moment, het plezierige van het leven in eenzaamheid, in de natuur. Daarnaast ook over de wenselijkheid om het gezelschap van goede en wijze vrienden te zoeken, hoewel een leven in eenzaamheid duidelijk de voorkeur heeft. Er wordt gesproken over zelfoverwinning door middel van de boeddhistische training, over ascetisch leven en meditatie, over het overwinnen van angst. Eventuele problemen met het ascetische en celibataire leven komen soms aan bod.

Regelmatig wordt de kritiek verwoord, die men heeft op de lekenmaatschappij en op medebroeders, die naar hun overtuiging het religieuze leven te gemakkelijk opvatten. Er is bijvoorbeeld kritiek op het lakse, gemakkelijke leven van sommige medebroeders, het wordt zelfs als een soort verloedering beschouwd, zoals dat in de toekomst eruit zou kunnen zien. Dergelijke verzen zijn waarschijnlijk van latere datum en beschrijven de situatie zoals die zich toen ontwikkeld had, waarbij er vooral sprake is van een vermenging of overname van gebruiken en praktijken van andere, niet-boeddhistische groeperingen.

Vrouwen worden als een groot gevaar gezien, 'beschilderde poppen', of hoeren, die erop uit zijn de asceet te verleiden. En mocht er een probleem van seksuele aantrekkingskracht zijn, dan is er altijd nog de traditionele ascetische manier om daarmee om te gaan: men stelt zich de geliefde voor zoals zij er uit zou zien drie dagen, tien dagen na de dood, aangevreten door insecten, als rottend lijk, of als kaal skelet. Uitermate effectief om gevoelens van verliefdheid te boven te komen.

Veel nadruk wordt gelegd op de ascetische en spirituele prestaties van de therā's, met name op hun beheersing van magische of bovennatuurlijke vermogens, die zelfs zover gaan, dat het zo nu en dan

tot een 'magische wedkamp' komt (zoals bijvoorbeeld bij Mahāmoggallāna).

Een van de opvallendste thema's in de theragāthā is de, vaak heel poëtisch beschreven, vreugde, die men vindt in de eenzaamheid, het ver weg leven van alles wat aan de samenleving doet denken. Het geheel van de theragāthā kan beschouwd worden als een bejubeling van het ascetische leven. Hetgeen, naar mijn mening, te maken heeft met het feit dat de meeste van de theras, voordat zij kozen voor de boeddhistische gemeenschap, reeds in andere ascetische gemeenschappen ervaring hadden⁷. Dat zou ook een verklaring kunnen zijn voor het feit dat men niet over een eventuele pijnlijke episode in het familieleven spreekt, die het motief zou zijn geweest om in te treden, zoals dat wel het geval is bij velen van de therī's.

De periode van de opkomst van het boeddhisme kenmerkte zich door enorm ingrijpende veranderingen op sociaal en religieus gebied. De opkomst van een stedelijke samenleving, het ontstaan van een geldeconomie en gespecialiseerde beroepen, het opkomende individualisme in de steden, waarmee het ontstaan van het koningschap verbonden was, maakten dat men zich ver verwijderd voelde van de traditionele religieuze patronen en gebruiken, die gebaseerd waren op de behoeften van een nomadische en later een landbouwsamenleving. Tegelijkertijd was het een periode van veel geweld, spanningen en oorlogen. Er was aan de ene kant sprake van een enorme toename van de welvaart en van de bevolking, aan de andere kant werden mensen teruggeworpen op zichzelf en verkeerden ze in grote geestelijke nood. Dit had tot gevolg dat velen op zoek gingen naar een nieuwe zingeving. Het wemelde daarom ook van nieuwe religies of zingevingssystemen, van religieuze leiders en guru's, die op veel verschillende manieren een antwoord probeerden te geven op de geestelijke malaise van die tijd. Veel mannen verlieten hun familie om te zoeken naar een antwoord op hun gevoelens van zinloosheid binnen de nieuwe welvaartssituatie. De latere Boeddha was één van hen. Ook Hij ging in de leer bij verschillende leraren, om uiteindelijk te kiezen voor zijn eigen 'middenweg', de weg

tussen strenge ascese en wereldse betrokkenheid. Dat die middenweg niet altijd als een goed alternatief werd gezien door Zijn volgelingen, blijkt bijvoorbeeld uit het eerste schisma, waarbij Devadatta, de voorstander van de harde ascetische lijn in de gemeenschap, zich afsplitste, met de meerderheid van de toenmalige volgelingen. Wij vinden de kritiek op deze beslissing van de Boeddha ook terug bij andere theras, die wel gebleven zijn, met name bij Mahākassapa, die vóór zijn intrede in de boeddhistische gemeenschap een geëerd asceet was. Het was ook vooral Mahākassapa, die zich hevig verzette tegen de opname van vrouwen in de gemeenschap.

Uit de theragāthā blijkt dat veel vroegere asceten zich op een bepaald moment aansloten bij de *buddhasaṅgha*. De theragāthā geeft ons ook enig idee hoe problematisch het geweest moet zijn voor de ‘harde’ ascetische kern, die zich toch min of meer diende aan te passen aan de boeddhistische middenweg. Hun ruige leefwijze, hun minachtende houding ten opzichte van de leken, hun totale disrespect voor ieder die binnen de samenleving bleef, hun overdreven negatieve houding ten opzichte van vrouwen, hun angstaanjagende uiterlijk, grove manieren en autoritaire gedrag, moesten in feite bijgeschaafd en als het ware gedomesticeerd worden in de boeddhistische opvattingen van goed gedrag. Zelfs in de theragāthā is nog steeds sprake van een ‘asociaal’ type asceet. In die zin zijn vele van de theras te vergelijken met de sādhu’s (‘heilige mannen’) in het huidige India. De houding van de leken ten opzichte van dergelijke asceten is nogal dubbel: men eert ze en geeft ze aalmoezen, maar men is tevens bang voor het feit dat zij hun spirituele krachten op negatieve manier kunnen gebruiken. De Boeddha moet aardig wat energie gestoken hebben in het gedisciplineerd krijgen van deze theras, zoals overigens ook blijkt uit meerdere passages in de Vinaya. Daarnaast kunnen wij stellen dat wellicht, juist tegenover dergelijke onafhankelijke, kritische en ervaren asceten, de houding van de Boeddha, waarbij Hij de nadruk legde op de eigen verantwoordelijkheid en het eigen inzicht, waar het de voorgestelde praktijk betrof, aan hen de ruimte liet om zich

langzaamaan te kunnen aanpassen⁹. Begrippen als ‘temmen’, ‘getemd worden’ en ‘getemd zijn’ komen veelvuldig voor in de beschrijvingen van de therā’s. Daarbij valt op dat de therā’s met groot respect spreken over de Boeddha, met alle epitheta van dien, als *de* grote guru, de grote Leider, de Volledig Verlichte, die de juiste weg wijst, en aan Wie zij zich compleet overgeven. Heeft dit misschien ook te maken met een *public relations* campagne naar de leken toe, evenals de nadruk die men regelmatig legt op het feit dat geschenken aan de gemeenschap en het onderhouden van de religieuzen ‘het beste veld van verdienste’ vormen voor de leken?

Naast de ‘harde’ asceten trok de Boeddha ook mannen aan uit de hogere standen, met name brahmanen, getuige het gebruik van brahmaanse begrippen in zowel de therā- als de therīgāthā. Hierbij is er sprake van een herinterpretatie van deze van oorsprong brahmaanse termen en gebruiken: een brahmaan is niet meer iemand die uit brahmaanse ouders is geboren en daarmee automatisch respect verdient, maar iemand die op grond van zijn spirituele niveau een ‘brahmaan’ genoemd kan worden. Zoals de therā’s zeggen: ‘Nu ben ik waarlijk een brahmaan.’ Hetzelfde geldt voor de herinterpretaties van het begrip *yaññā* ‘vuuroffer’ en geleerd in de vedische zin (zie bijvoorbeeld de discussie van *Puṇṇikā* in *therīgāthā* 236 e.v.). In principe stond de boeddhistische gemeenschap open voor allen, ongeacht kaste, afkomst of voorgeschiedenis. Toch blijkt dat het veelal asceten en mensen uit de stedelijke middenklasse waren, die zich aansloten bij de *buddhasaṅgha*.

Trots en het overwinnen daarvan is ook een belangrijk thema bij vele van de therā’s. In de *theragāthā* komt dit, relatief gezien, driemaal zo vaak voor als bij de *therī*’s. Ook het overwinnen van twijfel komt als thema veelvuldig voor.

Een ander begrip, *virīya*, hier vertaald met energie, betekent letterlijk ‘mannelijkheid’¹⁰. In de *theragāthā* komt het zo’n veertig keer voor; in de *therīgāthā* in het geheel niet. Hier ligt weer een verbinding, naar mijn mening, met de trotse, masculiene en autoritaire visie van de voor-

boeddhistische ascetische traditie. Hetzelfde geldt voor een begrip als ‘raspaard’ of ‘volbloed’: bij de therī’s komen wij dat niet tegen.

DE VROUWEN VAN DE THERĪGĀTHĀ

De therīgāthā omvatten 522 verzen, die toegeschreven worden aan therī’s, ervaren en bevrijde vrouwelijke religieuzen, die voor een leven als bhikkhunī gekozen hebben. Zo’n 102 vrouwen (als wij de ‘vijfhonderd van Paṭācārā’ (verzen 127-133) niet meetellen) beschrijven hun gevoelens over het leven in de gemeenschap (*saṅgha*), over de motieven voor hun intreding en hoe zij tot bevrijding of inzicht zijn gekomen.

Als het gaat om de positie van vrouwen in het vroege boeddhisme, kunnen wij niet heen om de traditionele hindoe-opvattingen over de rol van de vrouw. Ook in het hindoeïsme, of de voor-boeddhistische cultuur in India, komen we tegenstrijdige opvattingen tegen. Aan de ene kant worden vrouwen omschreven als sensueel, dom, jaloers, onbetrouwbaar, onberekenbaar en wordt gesteld dat zij, voor hun eigen bescherming, hun hele leven onder de controle van mannen dienen te blijven. Aan de andere kant worden zij geprezen als liefhebbende echtgenotes en moeders. In feite draait alles om hun lichamelijke en dienstbaarheid.

Onderwerping aan hun echtgenoot, schoonfamilie en aan de mannelijke dominantie zijn bijna heilige eigenschappen, zoals duidelijk blijkt uit de geschiedenis van Isidāsī. Gehoorzame dochters, zich opofferende vrouwen en moeders, speciaal moeders van zonen, werden vereerd. Bij de geboorte van een zoon werd een groot feest gegeven. Bij de geboorte van een dochter werd in veel gevallen aan de achterdeur van de woning gefluisterd: ‘Er is niemand geboren!’ Misschien had dat veel te maken met de zorgen van de familie en ouders om de toekomstige bruidsschat. In de patriarchale samenleving diende een vrouw haar hele leven onder de controle te blijven van mannen: in haar jeugd van haar vader; in haar volwassenheid van haar echtgenoot; in haar ouderdom van haar zoon (als zij gelukkig genoeg was om er een te hebben). Dit alles was direct verbonden met de ‘mannelijke’ taak van de

controle op de vrouwelijke seksualiteit en vruchtbaarheid. Als deze niet beheerst zou worden door mannen, zou dat een breuk betekenen met de door mannen gedomineerde samenleving. Het zou de mannelijke hiërarchie doorbreken en de basis van de maatschappij onderuithalen. Vandaar dat er in de verzen, wanneer een man aan het woord is, regelmatig verwezen wordt naar de noodzaak van het onderworpen zijn van vrouwen aan de mannelijke dominantie.

Naast een bruidsschat was er ook het gebruik van een bruidsprijs. De ouders van een huwbaar meisje werden voor haar betaald zoals bijvoorbeeld blijkt uit het verhaal van Isidāsī. Haar zogenaamd hoog-ethische vader ‘verkochte’ haar drie keer, steeds voor minder geld of goederen, maar hij hield er aardig wat aan over.

Hoe komt het dat wij in veel van de verhalen van de therī’s een verzet merken tegen deze dominante masculiene cultuur? En waarom hebben deze vrouwen – ook al is er een celibataire, wellicht vrouwonvriendelijke monnik-redacteur mee bezig geweest om het te ‘kuisen’ – soms zo duidelijk standpunten ingenomen tegen de geldende mannelijke visie op vrouwen? En waarom hebben deze vrouwen hun zwakheden geuit, hun verdriet om het verlies van dierbaren, hun onzekerheid over de keus die zij gemaakt hadden? Hoe hebben zij hun ‘bevrijding’ ervaren? En wat betekende ‘bevrijding’ voor hen?

Vrijwel ieder verhaal heeft zo zijn eigen achtergrond, evenals de interpretatie van de diverse vrouwen. Een aantal thema’s wil ik hier bespreken.

Verzen 67-72 zijn toegeschreven aan een of andere onbekende therī. Vijfentwintig jaar worstelde zij met onzekerheid en onrust. Dat is een eerlijke uitspraak, die ook één keer bij de thera’s voorkomt (vers 405), en waarbij men zich af kan vragen welk het oorspronkelijke vers is. Wat ook opvalt bij de verhalen van de vrouwen is de steun die zij elkaar geven, zoals bijvoorbeeld de manier waarop Paṭācārā veel vrouwen geholpen heeft, vrouwen die haar ook als een dierbare vriendin en leraar zijn gaan zien. De vrouwen bezoeken elkaar, bedelen samen, praten over hun leven van vóór de tijd van intreden, roddelen, en

hebben ook zo hun favorieten onder de bhikkhu's, vaak kinderen of familieleden.

Veel van de verzen beschrijven het enorme verdriet van vrouwen die kinderen en verwanten hebben verloren. Voor velen was dit aanleiding om te kiezen voor een leven buiten de traditionele samenleving. Het verhaal van Kisāgotamī is exemplarisch. Het commentaar beschrijft haar leven. Als zij, zelf uit een lage kaste afkomstig, trouwt met een rijke handelaar, en dan ook nog een zoon krijgt, is haar geluk compleet.

Haar kind overlijdt echter door de beet van een slang. Haar wereld stort in en gek van verdriet zwerft ze, met het dode kind in haar armen, door de stad, op zoek naar een medicijn om hem weer tot leven te brengen. Als zij uiteindelijk bij de Boeddha komt, en hem de medicijn vraagt, geeft hij haar de opdracht om een mosterdzaadje te brengen uit een huis waar nog nooit iemand is overleden. In de hoop dat dat zaadje de gewenste medicijn zou zijn, ging zij langs de deuren, om telkens opnieuw te vernemen dat ook daar geliefden waren overleden. Zo moest zij zelf ontdekken dat dood bij het leven hoort. In de *saṅgha* vond zij de rust om het verdriet over het verlies van haar kind te verwerken.

Prachtig is ook het pastorale gesprek dat de therī Vāseṭṭhī, die zelf kinderen verloren had, later heeft met een brahmaanse vader, Sujāta, die geschokt is door het verlies van zijn zoon:

‘Waarom ben jij niet vreselijk aangedaan, Vāseṭṭhī?’ Zij antwoordt: ‘In het verleden zijn vele honderden kinderen en geliefden overleden. Ik ken de ontsnapping van geboorte en dood!’

Deze verwijzing naar in vroegere levens meegemaakt verdriet wordt vaker gebruikt als een soort relativering van de pijn van het moment. Hetzelfde is het geval bij Ubbirī, die klaagt om haar overleden dochter, waar de Boeddha haar zegt:

‘Zo’n tachtigduizend dochters, met de naam ‘levend wezen’ heb je al naar de crematieplaats gebracht.’

De stiefmoeder van de Boeddha, die hem in feite vanaf zijn geboorte had verzorgd en opgevoed en die gezien wordt als de vrouw die het voor andere vrouwen mogelijk heeft gemaakt om, maatschappelijk

acceptabel, een leven als bhikkhunī te beginnen, verwoordt het in vers 159: ‘Vroeger was ik moeder, kind, vader, broer, grootouder.’ Toch kon zij haar affectie voor het kind van haar zuster, het kind dat zij opvoedde, ook na haar intreden in de gemeenschap, niet echt opzij zetten. In die tijd was Hij allang een geëerd Leraar. En toch bleef haar zorgzaamheid. Zij verstelde zijn kleren, bracht hem favoriete hapjes en nieuwe kleding. Totdat Hij haar duidelijk maakte dat dat geen heilzame relatie was. Bij hem was er natuurlijk ook die band. Hij liet dat blijken, toen zij op sterven lag en Hij naar haar toeging om bij haar te blijven. Hetgeen inging tegen de regels die Hij zelf had verordend. Reden voor hem om de regels bij te stellen.

Uit enkele van de levensverhalen kunnen wij ook een beeld krijgen van problemen, die vrouwen in het huwelijk hadden.

Muttā viert haar bevrijding van drie kromme dingen: de vijzel, de stamper en haar kromme echtgenoot (vers 11), evenals de onbekende therī in vers 23. Candā’s verzen (vers 122 e.v.) maken duidelijk dat een weduwe, zonder kinderen, als een veracht wezen werd behandeld. Voor veel oudere vrouwen bood de gemeenschap dan ook een veilig, verzorgend thuis.

Cāpā’s discussie met haar echtgenoot, die haar wil verlaten, maakt duidelijk hoezeer een vrouw bereid is om vast te houden aan het traditionele huwelijks- en gezinsleven. Zij gebruikt alle mogelijkheden die zij heeft om hem bij zich te houden, van vleierij, onderwerping, tot verleiding en dreigementen. En aan de andere kant vinden wij in de verleidingspogingen van de rover in verzen 366 tot 399 alle traditionele argumenten vanuit de masculiene visie terug: een jonge vrouw mag niet kiezen voor celibaat; een vrouw kan niet alleen en ‘onbeschermd’ leven; een vrouw wordt gezien als een speeltje voor mannen, een pop; een vrouw is alleen gelukkig als zij zich onderwerpt aan een man; als zij dan toch beslist om alleen te leven, wordt zij veracht. In Subhā’s reactie wordt duidelijk dat zij nagedacht heeft over het leven van andere vrouwen: ‘ik heb mooi beschilderde poppen gezien, houten marionetten

[...] met touwtjes en stokken zijn zij vastgebonden: men laat ze dansen op allerlei manieren.'

Prostituees waren hoogontwikkelde vrouwen, wier rijke huizen het centrum vormden van het culturele leven in de steden. Een aantal van hen beschrijft hoe zij leefden en waarom zij uiteindelijk kozen voor het afstand doen van hun luxe leven. Bij allen speelde daarbij hun gerichtheid op het lichamelijke een rol. De schoonheid van het lichaam, de roem, blijkt uiteindelijk vergankelijk. Een van de hoogtepunten van de *therīgāthā* is dan ook de kritische analyse, die Ambapāli maakt van haar ouder wordende lichaam (vers 252 e.v.).

Bij vrijwel alle vrouwen speelt de afkeer van zintuiglijk genot, hetgeen het meest uitgesproken verwoord wordt door Subhā, de dochter van de goudsmid en door Sumedhā, in de laatste en langste groep van verzen. Deze verzen geven een nogal negatieve visie op het bestaan in het algemeen en op een bestaan als vrouw in het bijzonder. Sumedhā's woorden klinken hard en lijken ook erg gevoelloos ten opzichte van degenen, die van haar houden, haar ouders en haar verloofde. Zij gebruikt beelden, die doen denken aan de beelden van 'boetepredikers', die erop uit zijn om hun gehoor te shockeren. De boodschap is in één woord weer te geven: vergankelijkheid (*anicca*). Sumedhā's enige hoop op ontsnapping aan vergankelijkheid is het zoeken van onsterfelijkheid (*amata*), bevrijding, uitgebreid geluk (*vipulaṃ sukhaṃ*). En in haar visie is dat niet te vinden in de wijze van leven van 'gewone mensen'. Zij streeft een totale mentaliteitsverandering na.

Het laatste vers geeft een soort conclusie, die wellicht een weergave is van het belangrijkste motief voor deze therī's om zich toe te leggen op de weg van de Boeddha: 'Zij walgen van het tot bestaan komen. En omdat zij er van walgen, worden zij vrij van passie'. Passie, seksualiteit, zintuiglijk genot zijn begrippen, die veelvuldig worden gebruikt om de gehechtheid aan de wereld aan te geven. Zij worden direct verbonden met Māra, het symbool van dood en seksualiteit. De standaarduitdrukking in de verzen, waar het gaat over de overwinning

op Māra, is: ‘Plezier in wat dan ook is verslagen. De massa van de duisternis is doorbroken. Weet dat, Kwaad! Jij bent verslagen, Dood!’ Hetgeen voor deze vrouwen betekende dat zij zich bevrijd hadden van emotionele betrokkenheid en daarmee de massa van de duisternis, de onwetendheid die leidt tot gehechtheid, hadden doorbroken. Zij zijn ‘koel geworden’.

Hoe omschrijven de therī’s het doel, waarnaar zij streven? Wat betekent bevrijding voor hen? In eerste instantie is dat bevrijding van vroegere negatieve en verdrietige ervaringen: een ‘kromme’ echtgenoot, overleden kinderen en verwanten, mishandeling, verachting, maar ook honger en armoede.

Het betekent ook ‘tot rust komen’, ‘koel worden’, geen verlangens of verwachtingen meer koesteren, onthechting en inzicht in de vergankelijkheid van alle dingen, het tot rust brengen van passie en tevredenheid met het simpele leven, waaraan geen eisen meer gesteld worden.

Daarnaast is er ook sprake van een bewust gekozen training en beoefening van het Pad, hetgeen zich uit in hun wijze van leven, het ontwikkelen van positieve handelingen en gedachten, meditatievormen die tot rust en inzicht moeten leiden, om ‘de vloedgolf van de dood over te steken’.

Wat bedoelden zij in deze uitdrukking met ‘de vloedgolf van de dood’? Voor hen is ‘dood’ de ontkenning van hun vrouwelijke krachten en eigenschappen, zoals zorg en compassie, geduld en liefde, en hun positieve invloed op de samenleving, het is verachting, de ontkenning van creativiteit en intuïtie, het idee dat vrouwen onderworpen dienen te zijn aan mannelijke dominantie omdat zij anders een gevaar zouden vormen voor de masculiene samenleving.

Bevrijding daarvan, nibbāna, is in eerste instantie het gevolg van een mentaliteitsverandering. Ik zou het geen toestand willen noemen, en zeker niet een toestand na de dood, maar een nieuwe mentaliteit, waardoor men de dingen helder ziet zoals ze zijn. Het is niet een toestand waarin men vrij is van de ervaring van geluk of lijden. Van de

arahant wordt gezegd dat die nog dezelfde emoties kent als onbevrijde mensen. Het grote verschil is, dat zij of hij daar niet meer door geraakt wordt.

De verzen spreken van een worsteling van vrouwen om zichzelf te ontplooiën, van een harde strijd tegen de stupiditeit van een door mannelijk geweld overheerste samenleving, van zusterlijke liefde en bescherming, van confrontaties met de stereotypen, van vertrouwen in een Leraar, die de nieuwe mentaliteit van bevrijding ook voor vrouwen toegankelijk maakte.

Dat maakt de therīgāthā tot een historisch document, dat zeker in zijn tijd geplaatst moet worden, maar dat ook nog steeds een levende realiteit van vrouwen weergeeft. En daardoor blijft het indrukwekkend en actueel.

DE MANNEN VAN DE THERAGĀTHĀ EN DE VROUWEN VAN DE THERĪGĀTHĀ

De verbinding, die wij kunnen leggen tussen de levensbeschrijvingen van de therī's en de actualiteit van veel vrouwen in onze tijd, ligt wat moeilijker bij de thera's, tenzij men de vergelijking wil maken met hedendaagse sādhu's en asceten in India. Zelfs een vergelijking met het huidige leven en functioneren van bhikkhu's in de traditionele Theravāda-gebieden is problematisch, tenzij men de verzen van de in eenzaamheid levende thera's naast het leven van de araññika's legt, bhikkhu's die ervoor gekozen hebben zich terug te trekken in het woud, met name in Sri Lanka en Thailand.

De belangrijkste reden dat de verzen van de vrouwen veel actueler overkomen is het feit dat zij spreken over hun leven van vóór hun intreden in de gemeenschap en over de problemen die zij hadden, het leed dat hen is overkomen of aangedaan, en de strijd die zij hebben moeten voeren om als vrouw en bhikkhunī geaccepteerd te worden.

Het lijkt erop dat de thera's, veelal bekend met het ascetische leven vóór hun overgang naar de boeddhistische gemeenschap, met andere problemen geconfronteerd werden. Problemen die vooral te maken

hadden met aanpassing aan de nieuwe praktijk van de Middenweg: zij moesten ‘getemd worden’, hun trots overwinnen, hun angst overwinnen, ‘onsterfelijkheid’ zoeken, ‘dat wat Dood overstijgt’ ervaren, hun autoritaire gedrag en eenzelligheid ter discussie stellen, pogingen ondernemen om samen te kunnen leven met medebroeders. Dat laatste, blijkt duidelijk uit de theragāthā, lukte slechts een enkeling. De meesten gaven de voorkeur aan een leven in eenzaamheid. Er was dan ook vrijwel geen sprake van een of andere pastorale relatie tot de leken. En hun opvattingen over vrouwen kunnen gerust beschouwd worden als voorkomend uit vrouwenhaat.

Daarnaast zien wij dat vele van de therī’s toegankelijk waren voor leken, en dat hun advies en pastorale zorg gewaardeerd werd. Ook voor elkaar waren zij steeds bereikbaar. Therī’s met meer ervaring hielpen hun zusters; voor jongeren was er altijd iemand waar men op terug kon vallen. Dat heeft niet alleen te maken met het feit dat de vrouwen zich socialer opstelden dan de mannen, maar hoogstwaarschijnlijk ook omdat zij praktisch toegankelijker waren. De regels verboden hen om alleen op een verafgelegen plaats te leven.

Zowel thera’s als therī’s spreken over de problemen die zij ondervonden op de weg tot inzicht. Dit kan een worsteling zijn geweest met eigen ondeugden, bijvoorbeeld luiheid in de beoefening, te zeer gericht zijn op het verkrijgen van lekkere hapjes tijdens de bedelronde, disrespect voor medebroeders. Het kan een aanhoudend verdriet zijn over wat hen vroeger is overkomen of een pijnlijke confrontatie met de maatschappij en met medebroeders die zich minder of nauwelijks aan de regels houden.

Bij beiden is er een voortdurend bewustzijn van vergankelijkheid en van de noodzaak om de beslissing om het Pad te volgen, zo goed en zo snel mogelijk te actualiseren, en de totale mentaliteitsverandering, het nibbāna, de ‘toestand van vrede’ teweeg te brengen, vrij van obstructies en obsessies, vrij van twijfels. De thera Khitaka heeft dit in vers 104 poëtisch verwoord: ‘Mijn lichaam is echt licht, geraakt door veel

vreugde en geluk. Het is alsof mijn lichaam zweeft als een katoenpluisje, voortbewogen door de wind.'

Soms heeft het wanhopige en tot dan toe vruchteloze streven naar bevrijding tot een situatie geleid, dat men zelfdoding overwoog (zie theragāthā 407 en therīgāthā 80)¹¹.

Bij mannen zowel als vrouwen vinden wij grote openheid waar het hun problemen betreft, een scherpe analyse van hun situatie, waarbij de kritische analyse die Ambapālī maakt van haar ouder wordende lichaam, opnieuw gezien kan worden als een hoogtepunt. Een dergelijke analyse vinden wij niet bij de mannen¹².

Bij beiden speelde ook de afkeer van het lichaam, van begeerten en van zintuiglijke genoegens een grote rol. Māra, symbool van seksualiteit en dood, moest overwonnen worden.

De thera's spreken over deze overwinning op Māra, maar bij de therī's is er regelmatig sprake van een meer directe confrontatie, in de vorm van een discussie met Māra.

Roem en faam worden door de thera's vaak genoemd als iets dat zij bereikt hebben door het Pad te ontwikkelen. Bij de therī's komt dit vrijwel niet voor. Dat kan ook de reden zijn, dat er bij de thera's regelmatig gesproken wordt over parinibbāna, het 'volledige nibbāna', een begrip dat bij de therī's minder wordt gebruikt. Aan de andere kant komt het begrip sītibhūto, 'koel geworden', als omschrijving van de bevrijding, tweemaal zo veel voor bij de vrouwen.

Beiden, mannen zowel als vrouwen, zijn er volledig van overtuigd dat de Boeddha, *de* Leraar, degene is geweest die hen bevrijd heeft. De wijze waarop over Hem gesproken wordt geeft hun grote eerbied en bewondering weer voor de 'Verwant van de zon'. En dat is een actualiteit die nog steeds geldt voor miljoenen boeddhisten.

THERAGĀTHĀ

Eer aan de Verhevene, de Waardige, de Volledig Verlichte!

1. Aanhoor de eigen verzen van degenen, die zichzelf getraind hebben, die olifanten, die op een bergkam brullen als leeuwen!¹³
2. Wat hun naam was, hun familie, hun wijze van omgang met de Leer, wat hun motivatie was, hun wijsheid, hoe ze actief zijn gebleven.
3. Dat ze telkens en overal zich gericht hebben op inzicht en zich ingezet hebben voor de onwankelbare toestand.
Hun blik gericht op het einde, hebben zij over dit onderwerp gesproken.

De serie van één vers

DEEL EEN

Zo heeft de eerwaarde Subhūti, de thera, zijn vers uitgesproken.

1. Bedekt met stro is mijn hutje, plezierig, vrij van tocht: laat je regen maar vallen, god, als je dat wilt!
Mijn geest is goed geconcentreerd, bevrijd. Ik blijf gericht bezig.
Regen, god!

Zo heeft de eerwaarde Mahākoṭṭhika, de thera, zijn vers uitgesproken.

2. Vredig, rustig, matig met woorden, bescheiden, schudt hij slechte eigenschappen af, zoals de wind de bladeren van een boom.

Zo heeft de eerwaarde Kaṅkhārevata, de thera, zijn vers uitgesproken.

3. Aanschouw de wijsheid van Degenen die Zo-gegaan zijn¹⁴: zoals een vuur dat in de nacht brandt, zijn Zij het die licht en inzicht geven, die de twijfel¹⁵ van hen, die tot hun komen, wegnemen.

Zo heeft de eerwaarde Puṇṇa Mantāniputta, de thera, zijn vers uitgesproken.

4. Zoekt het gezelschap van goeden, wijzen, die het doel voor ogen hebben.
Dat doel, groot, diep, moeilijk te zien, subtiel, fijn, bereiken de standvastigen, de toegewijden, de aandachtigen.

Zo heeft de eerwaarde Dabba, de thera, zijn vers uitgesproken.

5. Die moeilijk te temmen was, is getemd door temmen: Dabba is tevreden, zijn twijfel is verdwenen, hij is een overwinnaar, de vreselijke angst is weg, want Dabba heeft het volledige nibbāna bereikt, zijn wezen standvastig.

Zo heeft de eerwaarde Sītavaniya, de thera, zijn vers uitgesproken.

6. Die bhikkhu, die naar het bos van Sīta¹⁶ ging, is alleen, tevreden, zijn wezen geconcentreerd. Hij is een overwinnaar, iedere opwinding is verdwenen, toegewijd bewaakt hij de aandacht, die gericht is op het lichaam¹⁷.

Zo heeft de eerwaarde Bhalliya, de thera, zijn vers uitgesproken.

7. Die het leger van de koning van de dood heeft verdreven als een vloedgolf, die een zwakke brug van riet wegvaagt, is een overwinnaar. De vreselijke angst is weg, want hij is getemd, heeft het volledige nibbāna bereikt, zijn wezen standvastig.

De thera Vīra.

8. Die moeilijk te temmen was, is getemd door temmen, een held¹⁸, tevreden, zijn twijfel verdwenen. Hij is een overwinnaar, iedere opwinding is verdwenen. Hij is Vīra, hij heeft het volledige nibbāna bereikt, zijn wezen standvastig.

De thera Pilindavaccha.

9. Het was welkom, en is niet meer weggegaan: dat was geen slecht advies aan mij. Van alle dingen die uitgewisseld worden was dat het beste dat ik kreeg.

De thera Puṇṇamāsa.

10. Wie verlangen in deze wereld of in een andere wereld verwijderd heeft, wie tot kennis gekomen is, beheerst, zijn wezen onder controle, die hecht zich aan geen enkel ding, want hij kent ontstaan en vergaan van de wereld.

DEEL TWEE

De thera Cūlagavaccha.

11. Een bhikkhu, vol van vreugde over de Leer, die door de Boeddha is verklaard: moge hij de toestand van vrede bereiken, het geluk van het tot rust brengen van de samengestelde elementen.

De thera Mahāgavaccha.

12. Krachtig in wijsheid, in het bezit van moraal en geloften, geconcentreerd, blij met meditatie, vol aandacht, zoveel voedsel etend als nodig is, dient hij zijn tijd van leven in deze wereld te volbrengen, zonder passie.

De thera Vanavaccha.

13. De kleur van de blauwe wolken, briljant! De koele wateren, de zuivere beekjes! Deze rotsen, bedekt met insecten, plezieren mij!

De leerling van de thera Vanavaccha.

14. Mijn leraar zei mij: ‘Laten wij hier vandaan gaan, Sīvaka’. In het dorp woont mijn lichaam, mijn geest is naar het woud gegaan. Ook al lig ik, ik ga. Er is geen band voor hen die het inzicht bezitten.

De thera Kuṇḍadhāna.

15. Vijf moet hij afsnijden¹⁹, vijf moet hij verjagen²⁰, en bovendien moet hij vijf ontwikkelen²¹. Een bhikkhu die de vijf banden heeft overstegen, wordt iemand genoemd die de vloedgolf heeft overgestoken.

De thera Belaṭṭhasīsa.

16. Zoals een edel raspaard, zijn staart omhoog, de manen in de wind, probleemloos galoppeert, zo gaan mijn dagen en nachten voorbij,

probleemloos: een geluk, dat niet materieel is, is bereikt.

De thera Dāsaka.

17. Als hij lui is, een veelvraat, een slaapkop, die zich omdraait in bed als een groot varken onder de invloed van slobber, gaat die dwaas telkens weer in in een baarmoeder.

De thera Siṅgālapitā.

18. Er was een erfgenaam van de Boeddha, een bhikkhu, in het woud van Bhesakaḷā. Hij doordrong deze hele aarde met zijn overdenking van een skelet. Ik denk, dat hij snel vrij zal worden van passie voor zintuiglijk genot.

De thera Kuḷa.

19. Waterbouwkundigen leiden het water, pijlenmakers buigen de punt van de pijl, timmerlieden buigen hout, degenen met een goede gelofte temmen zichzelf.

De thera Ajita.

20. Er is bij mij geen angst voor de dood, er is geen hang naar het leven: het lichaam zal ik van mij afwerpen, bewust en in aandacht.

DEEL DRIE

De thera Nigrodha.

21. Ik heb geen angst voor de angst, onze Leraar is bedreven in wat de dood overstijgt. Waar er geen angst overblijft, die weg bewandelen de bhikkhu's.

De thera Cittaka.

22. Blauw, hun hals prachtig: de pauwen in Kāraṃvī zingen. Op het geluid van een koele bries wekken zij de slaper voor zijn meditatie.

De thera Gosāla.

23. In Veḷugumba had ik melk-rijst met honing gegeten. Bedreven mediteerde ik over ontstaan en vergaan van de menselijke persoon. Ik zal teruggaan naar de klif om eenzaamheid te beoefenen.

De thera Sugandha.

24. Ik trad in na een regentijd. Zie: een goede regel van de Leer! De drie inzichten zijn bereikt, de lering van de Boeddha is volbracht!

De thera Nandiya.

25. Wiens denken voortdurend voortkomt uit licht en steeds vrucht draagt: als je zo'n bhikkhu aanvalt, Kaṇha²², kom je tot leed.

De thera Abhaya.

26. Toen ik de goed gesproken woorden van de Boeddha had gehoord, van de Verwant van de zon, drong ik door tot dat subtiele, alsof ik de top van een haar doorboorde met een pijl.

De thera Lomasakaṅgiya.

27. Bosjes, lang gras, riet, wortels, grassen en moerasplanten met bloemen: met mijn borst zal ik ze opzij schuiven, in de beoefening van eenzaamheid.

De thera Jambuḡāmika's zoon.

28. Misschien ben jij gehecht aan kleding. Misschien ben jij gek op sieraden. Maar misschien ben jij wel gekleed in de geur van heiligheid, en andere mensen niet.

De thera Hārita.

29. Maak jezelf recht, zoals een pijlenmaker een pijl. Maak je denken gericht en breek onwetendheid, Hārita.

De thera Uttiya.

30. Toen mijn ziekte opkwam, ontstond aandacht: er is een ziekte bij mij opgekomen, het is nu tijd voor mij om niet meer zorgeloos te zijn.

DEEL VIER

De bhikkhu Gahvaratīriya.

31. Gebeten door vliegen en muggen in het woud, het grote bos: als een olifant in de frontlinie moet hij dat daar verdragen, in aandacht.

De thera Suppiya.

32. Uit ouder worden zal ik maken wat niet ouder wordt; uit hitte wat koel is: de hoogste vrede, het onovertroffen tot rust komen.

De thera Sopāka.

33. Zoals een rechtgeaarde vrouw omgaat met haar enige, geliefde kind, zo dient een rechtgeaard mens om te gaan met alle levende wezens, overal.

De thera Posiya.

34. Deze vrouwen zijn altijd het best als ze niet benaderd worden (voor voedsel) door iemand met inzicht! Toen ik uit het dorp het woud was ingegaan, ben ik een huis binnengegaan. Daar weer opgestaan, ging ik weg, zonder daarvoor toestemming te vragen, ik die verzorgd dient te worden²³.

De thera Sāmaññakāni.

35. Wiens doel geluk is, bereikt geluk, als hij dit beoefent. En hij komt tot roem. Zijn faam groeit, als hij het edele achtvoudige pad, de rechte, directe weg om onsterfelijkheid te bereiken, ontwikkelt.

De thera Kumāputta.

36. Het is goed te luisteren, het is goed te handelen, het is altijd goed zonder huis te leven. Vragen naar het doel, bedreven handelen: dat is de ascese voor iemand die niets bezit.

De thera, die de metgezel was

van de thera Kumāputta.

37. Zij gaan naar verschillende landen, zij zwerven zonder beperkingen. Maar zouden zij hun concentratie verliezen, wat hebben zij dan aan het trekken door koninkrijken? Daarom moet men ruzie opzij schuiven en zonder voorkeuren mediteren.

De thera Gavampati.

38. Die met zijn bovennatuurlijke vermogen de rivier de Sarabhu stil liet staan, die Gavampati is onafhankelijk en zonder verlangen. Hij is alle banden te boven gekomen, die grote wijze. Hem eren de goden, omdat hij de andere kant van het bestaan heeft bereikt.

De thera Tissa.

39. Alsof hij door een zwaard is geraakt of alsof zijn hoofd in brand staat, zo dient een bhikkhu rond te trekken, met aandacht voor de vernietiging van het verlangen naar zintuiglijk genot.

De thera Vaḍḍhamāna.

40. Alsof hij door een zwaard is geraakt of alsof zijn hoofd in brand staat, zo dient een bhikkhu rond te trekken, met aandacht voor de vernietiging van het verlangen naar bestaan.

DEEL VIJF

De thera Sirivaḍḍha.

41. Bliksemflitsen vallen op de rotsspleet van Vebhāra en Paṇḍava. En in de rotsspleet van de berg mediteert de zoon van Die²⁴ Onvergelijkbare.

De thera Khadiravaniya.

42. Cāla, Upacāla, Sīsūpacāla, blijf toch bewust in aandacht: hij is voor jullie gekomen als iemand die een haar wil splijten!²⁵

De thera Sumaṅgala.

43. Geheel bevrijd, geheel bevrijd, O, prachtig bevrijd ben ik van drie kromme dingen²⁶: van de sikkels ben ik vrij, van de ploegen ben ik vrij, van de kleine spaden ben ik vrij. Ook al zouden ze hier zijn, hier: genoeg heb ik er van, absoluut genoeg! Mediteer Sumaṅgala, mediteer Sumaṅgala! Blijf toegewijd!

De thera Sānu.

44. Mama, zij huilen voor een overledene, of voor iemand die zij niet

zien, hoewel hij leeft. Waarom, mama, huil je om mij, mama, terwijl je mij levend voor je ziet.

De thera Ramaṇīyavīhārin.

45. Zoals een raspaard, als het struikelt, weer opstaat: zo ben ik, vol inzicht, een leerling van de Volledig Verlichte.

De thera Samiddhi.

46. In vertrouwen heb ik het huis verlaten voor het huisloze leven. Aandacht en wijsheid zijn toegenomen en mijn geest is goed geconcentreerd. Als je dat aangenaam vindt: schep vormen, maar ik zal er niet bang van worden²⁷.

De thera Ujjaya.

47. Eer zij aan U, Boeddha-held! Jij bent op alle niveaus volledig vrij. Ik blijf Jouw advies volgen: ik blijf zonder obstructies.

De thera Saṅjaya.

48. Vanaf het moment dat ik uit het huis ingetreden ben in het huisloze leven, herinner ik me niet dat ik enige lage gedachte had, die verbonden was met haat.

De thera Rāmaṇeyyaka.

49. Terwijl vogels tjilpen en andere vogels zingen, beweegt mijn geest zich niet, want ik ben blij met mijn eenzaamheid.

De thera Vimāla.

50. De aarde wordt nat, de wind waait, bliksem flitst door de lucht. Mijn gedachten zijn tot rust gekomen, mijn geest is goed geconcentreerd.

DEEL ZES

De thera Godhika.

51. De regengod regent alsof hij zingt. Mijn hutje is bedekt met stro, plezierig, vrij van tocht. En mijn geest is goed geconcentreerd. Daarom: regen, god, als je dat wilt!

De thera Subāhu.

52. De regengod regent alsof hij zingt. Mijn hutje is bedekt met stro, plezierig, vrij van tocht. En mijn geest is geconcentreerd op mijn lichaam. Daarom: regen, god, als je dat wilt!

De thera Valliya.

53. De regengod regent alsof hij zingt. Mijn hutje is bedekt met stro, plezierig, vrij van tocht. Daar blijf ik vol toewijding. Daarom: regen, god, als je dat wilt!

De thera Uttiya.

54. De regengod regent alsof hij zingt. Mijn hutje is bedekt met stro, plezierig, vrij van tocht. Daar verblijf ik zonder partner. Daarom: regen, god, als je dat wilt!

De thera Añjanāvaniya.

55. Ik woon in het hutje, dat ik gemaakt heb, nadat ik het Añjanawoud heb betreden. De drie inzichten zijn bereikt, volbracht is de lering van de Boeddha.

De thera, die in een hut woont.

56. Wie is er in dat hutje? Een bhikkhu is in dat hutje, vrij van passie, zijn gedachten goed geconcentreerd. Weet daarom, mijn beste,

jouw hutje is niet voor niets gemaakt.

De thera, die in een hut woont.

57. Dit was jouw oude hut. Nu verlang je een andere, nieuwe, hut. Bevrijd jezelf van die hoop op een nieuwe hut: pijnlijk, bhikkhu, is weer een nieuwe hut.

De thera, die in een aangename hut woont.

58. Mijn hutje is aangenaam, geschonken uit vertrouwen, lieflijk. Ik heb geen behoefte aan meisjes. Ga, vrouwen, naar wie behoefte heeft aan jullie!

De thera Kosallavihārin.

59. Uit vertrouwen trad ik in, ik heb in het woud een hutje gemaakt. Ik ben toegewijd, vol ijver, mijn bewustzijn helder, vol aandacht.

De thera Sīvali.

60. Mijn voornemens, de reden waarom ik mijn hut binnenging, zijn een succes geworden: ik zal de inzichten en bevrijding bereiken, omdat ik mijn neiging tot trots heb opgegeven.

DEEL ZEVEN

De thera Vappa.

61. Degene die ziet, ziet wie ziet en wie niet ziet. Degene die niet ziet, ziet noch wie ziet, noch wie niet ziet.

De thera Vajjiputta.

62. Alleen wonen wij in het woud, als een boom die in het bos is weggegooid. Velen benijden mij, zoals bewoners van de hel

iemand die naar de hemel gaat.

De thera Pakkha.

63. Als zij uit dit leven gaan, vallen zij in lagere vormen van bestaan. Gevallen en begerig, komen zij weer tot een nieuw bestaan. Gedaan is wat gedaan moest worden, genoten is wat genoten moest worden. Door geluk is geluk bereikt.

De thera Vimalakoṇḍañña.

64. Ik ben ontstaan uit de vrouw, die de naam van een boom draagt. Verwekt door de man met de witte banier. Degene die de banier gedood heeft, heeft degene die de grote banier draagt overwonnen met de banier²⁸.

De thera Ukkhepakatavaccha.

65. Wat gedurende vele jaren verzameld is door Vaccha, ‘die het maakt met wat weggegooid wordt²⁹’, dat vertelt hij aan huisvaders, zich correct gedragend en met grote vreugde.

De thera Meghiya.

66. De Grote Held, die alle dingen achter zich heeft gelaten, onderrichtte mij. Toen ik van Hem de Leer had gehoord, bleef ik bij Hem, in aandacht. De drie inzichten zijn bereikt, de lering van de Boeddha is volbracht.

De thera Ekadhammasavanīya.

67. De gehechtheden zijn verbrand. Alle vormen van bestaan zijn ontworteld. De kringloop van geboorten is totaal vernietigd. Er is nu geen wedergeboorte meer.

De thera Ekuddāniya.

68. Voor de wijze met verheven gedachten, toegewijd, getraind in de wegen tot wijsheid, bestaat er geen verdriet, omdat hij zo is, vredig en steeds in aandacht.

De therā Channa.

69. Toen ik de Leer, die heerlijke smaak, had gehoord, zoals onderricht door de grote Wijze, die de hoogste kennis en alwetendheid bezit, betrad ik de weg die voert tot onsterfelijkheid. Hij is bekwaam in de weg tot vrede.

De therā Puṇṇa.

70. Deugzaamheid is in deze wereld belangrijk. De wijze is belangrijker: hij overwint, onder mensen en goden, vanwege zowel zijn deugzaamheid als zijn wijsheid.

DEEL ACHT

De therā Vacchāpāla.

71. Voor iemand, die het doel voor ogen heeft, ook al is dat heel teer en subtiel, wiens gedachten positief zijn, die zich bescheiden opstelt en de deugden van de Boeddha volgt, voor zo iemand is nibbāna waarlijk niet moeilijk te bereiken.

De therā Ātuma.

72. Zoals een jonge bamboespruit, die, als de top gegroeid is, moeilijk weg te halen is omdat hij houterig is geworden, zo geldt dat voor mij, omdat ik een vrouw in huis heb gebracht. Sta mij toe! Nu ben ik ingetreden in het religieuze leven!

De therā Māṇava.

73. Ik heb een oude man gezien, en iemand die aan een ziekte leed, en ik heb een dode gezien, die aan het eind van zijn leven was gekomen. Toen ben ik weggetrokken, ingetreden, en heb zintuiglijke genoegens, die de geest verrukken, achter me gelaten.

De thera Suyāmana.

74. Verlangen naar zintuiglijk genot, kwaadaardigheid, sloomheid en slaperigheid, trots en twijfel³⁰ komen op geen enkele wijze voor bij een bhikkhu.

De thera Susārada.

75. Goed is het inzicht van hen die goed zijn voorbereid. Twijfel is afgesneden, het onderscheidingsvermogen groeit. Zelfs een dwaas wordt daardoor een wijs man. Daarom is het goed om samen te komen met goede mensen.

De thera Piyañjaha.

76. Als zij opstaan, moet hij blijven zitten. Als zij blijven zitten, moet hij opstaan. Hij moet blijven als zij niet blijven. Hij moet geen plezier hebben als zij plezier hebben.

De thera Hatthārohaputta.

77. Vroeger gingen mijn gedachten heen en weer, waar zij maar wilden gaan, waar hun verlangen was, waar zij geluk vonden. Nu zal ik ze grondig onder controle houden, zoals een olifantendrijver een bronstige olifant.

De thera Menḍasira.

78. Ik heb in de kringloop vele geboorten gehad, zonder iets te vinden. Ik was geboren om te lijden. De massa van pijn is

verdwenen!

De thera Rakkhita.

79. Alle passie is opgeheven, alle haat is verwijderd, al mijn verblindings is verdwenen. Ik ben koel geworden, heb het nibbāna bereikt.

De thera Ugga.

80. Welk handelen door mij verricht is, of dat nu gering was of veel: dat alles is uitgeput. Nu is er geen wedergeboorte meer.

DEEL NEGEN

De thera Samitigutta.

81. Welk kwaad door mij is gedaan vroeger, in andere geboorten, dat moet in dit leven ervaren worden. Er is geen andere realiteit.

De thera Kassapa.

82. Waar goed bedelvoedsel is, plezierig en zonder angst, ga daar, zoontje. Wees niet aangedaan door verdriet.

De thera Sīha.

83. Sīha, blijf toegewijd, dag en nacht actief. Ontwikkel het positieve, de Leer. Geef het lichaam op, snel.

De thera Nīta.

84. Als je de hele nacht slaapt en overdag plezier hebt in gezelschap: wanneer toch zal die zwakke van geest een eind maken aan lijden?

De thera Sunāga.

85. Hij is bedreven in het onderkennen van de projecties van de geest en kent de smaak van eenzaamheid. Hij mediteert, is gerijpt, in aandacht: hij dient een geluk te bereiken, dat niet materieel is.

De thera Nāgita.

86. Afgezien van deze weg, voert de weg van de gewone mensen, die een andere leer volgen, niet tot nibbāna, zoals deze. Zo onderricht de Verhevene, de Leraar zelf, de gemeenschap en laat de palmen van zijn handen zien³¹.

De thera Pavitṭha.

87. De menselijke persoon is gezien zoals die werkelijk is. Alle vormen van bestaan zijn verbroken. De kringloop van geboorten is vernietigd. Er is nu geen wedergeboorte meer.

De thera Ajjuna.

88. Ik kon mijzelf echt uit het water op vaste grond trekken! Nadat ik als het ware door een grote vloed was meegesleurd, begreep ik de waarheden.

De thera Devasabha.

89. Modder en moeras zijn doorgetrokken, afgronden zijn vermeden. Ik ben bevrijd van vloedgolf en banden. Alle vormen van trots zijn vernietigd.

De thera Sāmidatta.

90. De vijf elementen die de menselijke persoon vormen, ken ik: zij blijven bestaan, maar hun wortels zijn afgesneden. De kringloop van geboorten is vernietigd. Er is nu geen wedergeboorte meer.

DEEL TIEN

De thera Paripuṇṇaka.

91. Aan zuiver voedsel, met honderd smaken, denk ik niet zozeer als aan dat wat ik vandaag geproefd heb: de Leer, geleerd door Gotama, de Boeddha, met zijn onmetelijke inzicht.

De thera Vijaya.

92. Wiens obstructies verdwenen zijn en wie niet meer afhankelijk is van voedsel, wiens leefwereld de leegte is, het onbenoemde, bevrijding, diens voetstap is moeilijk te volgen, als de trek van vogels in de lucht.

De thera Eraka.

93. Pijnlijk zijn zintuiglijke genoegens, Eraka. Zintuiglijke genoegens geven geen geluk, Eraka. Wie van zintuiglijk genot houdt, houdt van pijn, Eraka. Wie niet van zintuiglijk genot houdt, houdt niet van pijn, Eraka.

De thera Mettaji.

94. Eer aan die Verhevene, die stralende zoon van de Sakya's! Door Hem, die het hoogste heeft bereikt, is de hoogste Leer goed onderricht!

De thera Cakkhupāla.

95. Ik ben blind, mijn ogen zijn gedood. Ik ben een weg in de wildernis ingegaan. Ook al lig ik, ik zal gaan, zonder een slechte metgezel³².

De thera Khaṇḍasumana.

96. Omdat ik een enkele bloem had geofferd, heb ik mezelf achthonderdduizend jaar vermaakt in de hemelse sferen. Vanwege de rest van die verdienste heb ik het nibbāna bereikt.

De therā Tissa.

97. Toen ik een honderd karaat bronzen en een honderd karaat gouden kom opgegeven had, nam ik een bedelnap van klei. Dit was mijn tweede koningswijding³³.

De therā Abhaya.

98. De aandacht van degene die een mooie vorm ziet en dat aangename beeld in gedachten vasthoudt, verslapt. Zijn geest gepassioneerd, ervaart hij die mooie vorm en hij blijft ertoe aangetrokken. Zijn obstructies, die leiden tot de oorzaak van nieuwe vormen van bestaan, groeien.

De therā Uttiya.

99. De aandacht van degene die een mooi geluid hoort en dat aangename beeld in gedachten vasthoudt, verslapt. Zijn geest gepassioneerd, ervaart hij dat mooie geluid en hij blijft ertoe aangetrokken. Zijn obstructies, die leiden tot de kringloop van geboorten, groeien.

De therā Devasabha.

100. Voorzien van de juiste inspanning, zijn leefwereld bepaald door het toepassen van aandacht, bedekt met de bloesems van bevrijding, zal hij, zonder obstructies, het volledige nibbāna bereiken.

De thera Belaṭṭhakāni.

101. Ook al geeft hij het leven in een huishouden op, als hij zijn wezen niet onder controle heeft, als hij zijn mond gebruikt als een ploeg, vraatzuchtig is en lui als een groot varken dat gek is op slobber, komt die dwaas telkens weer in een baarmoeder terecht.

De thera Setuccha.

102. Bedrogen door hun trots, bezoedeld door samengestelde elementen, opgewonden bij winst of verlies: die komen niet tot concentratie.

De thera Bandhura.

103. Ik heb hier geen behoefte aan. Ik ben gelukkig en tevreden met de smaak van de Leer. Ik heb de beste smaak, het hoogste gedronken. En vergif wil ik niet leren kennen.

De thera Khitaka.

104. Mijn lichaam is echt licht, geraakt door veel vreugde en geluk. Het is alsof mijn lichaam zweeft als een katoenpluisje, voortbewogen door de wind.

De thera Malitavambha.

105. Als hij ontevreden is, moet hij niet blijven. Als hij geniet, moet hij weggaan. Want iemand met onderscheidingsvermogen blijft niet in een woning, als dat verbonden is met het doel.

De thera Suhemanta.

106. Het doel heeft honderd kenmerken en draagt honderd eigenschappen. De zwakke van geest ziet er maar één deeltje van; de wijze ziet er honderd.

De thera Dhammasava.

107. Nadat ik het goed overwogen had, verliet ik het huis voor het huisloze leven. De drie inzichten zijn bereikt. De lering van de Boeddha is volbracht.

De thera, de vader van Dhammasava.

108. Toen ik honderdtwintig jaar oud was, trad ik in in het huisloze leven. De drie inzichten zijn bereikt. De lering van de Boeddha is volbracht.

De thera Saṅgharakkhita.

109. Nog houdt hij geen rekening met de lering van Degene die uit mededogen het hoogste goed heeft bereikt, hoewel hij naar een geheime plaats is gegaan. Want zijn zintuigen blijven niet onder controle: ze zijn als een jong hertje in het bos.

De thera Usabha.

110. De bomen op de bergtoppen zijn goed gegroeid, besproeid door een verse regenwolk daar boven. Voor Usabha, die houdt van de eenzaamheid en zich van het woud bewust is, brengt dit steeds meer genoegen.

DEEL TWAALF

De thera Jenta.

111. Het is moeilijk om in te treden. Het is moeilijk om in huizen te wonen. De Leer is diep. Bezittingen zijn moeilijk te vergaren. Ons levensonderhoud is moeilijk bij elkaar te krijgen: het komt hier vandaan of daar vandaan. Het is passend om steeds aan de vergankelijkheid te denken.

De thera Vacchagotta.

112. Ik bezit de drie inzichten, ik ben groot in meditatie, ik ben bedreven in het tot rust brengen van de geest. Het ware doel is door mij bereikt. De lering van de Boeddha is volbracht.

De thera Vanavaccha.

113. Met helder water, met veel stenen, bezocht door apen en herten, bedekt met vochtig mos: deze rotsen bekoren mij.

De thera Adhimutta.

114. Hoe komt iemand, als zijn leven afneemt, aan de goede leefwijze van een asceet, als hij zwaar is door lichamelijk kwaad³⁴ en fysiek geluk begeert?

De thera Mahānāma.

115. Je bent achtergebleven bij de berg met de vele medicinale planten en geurende bomen, de beroemde berg Nesādaka met zijn groene dek.

De thera Pārāpariya.

116. De zes zintuigen, die contact leggen met de objecten, heb ik opgegeven. De deur van de zintuigen is bewaakt, goed beheerst, de wortel van pijn weggeworpen: ik heb de vernietiging van de obstructies bereikt.

De thera Yasa.

117. Met zachte crèmes ingesmeerd, met mooie kleren aan, gesierd met al mijn sieraden, zo bereikte ik de drie inzichten. De lering van de Boeddha is volbracht.

De thera Kimbila.

118. Als door een vloek, overvalt ouderdom je. Het lichaam lijkt anders, hoewel het hetzelfde is. Ik denk over mezelf alsof ik een ander ben, hoewel ik het toch ben; ik ben niet weg geweest.

De thera Vajjiputta.

119. Ik ben naar een dicht struikgewas aan de voet van een boom gegaan en heb nibbāna in mijn hart geplaatst.
Meditaar, Gotama, wees toegewijd! Wat wil je met dit slappe klessebessen!

De thera Isidatta.

120. De vijf elementen van het menselijke bestaan ken ik zoals ze zijn: zij blijven afgesneden aan de wortel. De vernietiging van lijden is bereikt. Ik heb de obstructies vernietigd.

You can buy it here [DEFAULT PROFILE](#)

-->

